

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія дизайну і мистецтв
Факультет «Образотворче мистецтво»
Кафедра графіки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ
НА ТЕМУ: «ГРАФІЧНА КОМПОЗИЦІЯ СИЛУЕТНОЮ ПЛЯМОЮ»
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНИЙ КУРС КОМПОЗИЦІЇ»
для студентів 1 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю «023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціалізації «Графіка»

Харків
ХДАДМ
2020

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ
НА ТЕМУ: «ГРАФІЧНА КОМПОЗИЦІЯ СИЛУЕТНОЮ ПЛЯМОЮ»
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНИЙ КУРС КОМПОЗИЦІЇ»

для студентів 1 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю «023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціалізації «Графіка»

Упорядник:

Юрченко О. О. – ст. викладач кафедри графіки

Рецензенти:

Рекомендовано до друку:

Методичною радою ХДАДМ

Протокол № від р.

ХДАДМ, 61002, м. Харків, вул. Мистецтв, 8

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	3
----------------------------------	---

1.Теоретична частина

Тема1. Історичний огляд виникнення і розвитку малюнка силуетною плямою.

Тема 2. Матеріали та інструменти для роботи в техніці однотонної та тонально-кольорової плями.

Тема 3. Особливості графічної композиції силуетною плямою.

2.Практичні завдання

Завдання 1. Вправи: Силуетна композиція з геометричних фігур в квадратному композиційному полі.

Завдання 2. Вправи: Силуетна композиція з предметів в квадратному композиційному полі.

Завдання 3. Вправи: Форма та контр форма в силуетній композиції.

Завдання 4. Вправи: Натурні малюнки людини чорно-білою плямою.

Завдання 5. Силуетна графічна композиція на задану тему.

Рекомендована література.....	14
-------------------------------	----

ДОДАТКИ

Додаток 1. Тезаурус навчальної дисципліни.....	15
--	----

Додаток 2. Ілюстративний матеріал.....	16
--	----

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Дисципліна «**Загальний курс композиції**» вивчається студентами 1-2 курсів і спрямована на вивчення основ побудови графічного твору.

Мета дисципліни «Загальний курс композиції» вивчення основ композиції та різноманітних засобів створення графічного зображення, застосування навичок та знань отриманих з дисципліни для свого творчого задуму.

У процесі вивчення дисципліни студенти опановують образотворчі засоби побудови художнього твору та вдосконалюють фахову майстерність шляхом виконання практичних завдань. Теоретичний курс дисципліни знайомить студентів з історією виникнення і розвитку графіки, методами і прийомами роботи з матеріалами та інструментами. Практичний курс дисципліни має на

меті опанування студентами практичних навичок створення композиційної форми.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію виникнення та розвитку мистецтва графіки;
- назви інструментів та матеріалів, що використовуються у графічному мистецтві;
- характерні особливості мистецтва графіки;
- методи створення графічного зображення;

уміти:

- працювати з графічними інструментами та матеріалами;

мати навички:

- малювання з натури та збирання підготовчого матеріалу для створення композиції;
- творчого підходу в у виконанні вправ та ескізів;
- оформлення робіт та організації експозиції.

Методика викладання дисципліни «Загальний курс композиції» передбачає:

- викладання теоретичного матеріалу;
- проведення практичних занять;
- демонстрацію дидактичного матеріалу (приклади виконання вправ, завдань та курсових робіт студентів з методичного фонду кафедри);
- роботу з літературою;
- самостійну роботу студентів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основною формою опанування дисципліни «Загальний курс композиції» є виконання практичних завдань. Мета запропонованих завдань – отримання студентами практичних навичок роботи в навчальних аудиторіях кафедри. В ході роботи над практичними завданнями вагомим методичним фактором виступає постійний принцип зростання складності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено *рубіжні етапи контролю* у формі поточних переглядів ескізів, процесу роботи та виконаних завдань. *Підсумковий контроль* засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре

75–81	C	
64–74	D	задовільно
60–63	E	
35–59	EX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінки знань та умінь студентів з дисципліни «Загальний курс композиції»

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, **A** — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і професійно виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, крім того, брав участь та переміг (посів **1–3 місце**) у міжнародних або усеукраїнських конкурсах та акціях, студентських олімпіадах чи наукових конференціях з мистецтва або дизайну.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, **B** — за шкалою ECTS) отримує студент, який добре опанував матеріал практичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, **C** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал практичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, **D** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, **E** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків

(неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, **FX** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем курсу, не відвідував заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань відповідно програми курсу і повторна перездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, **F** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з усіх модулів, не виконав програми і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав екзаменаційного перегляду. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

1. Теоретична частина

Тема 1.1. Історичний огляд виникнення і розвитку малюнка силуетною плямою.

Зображення силуетною плямою має давню історію. Перші малюнки цією технікою ми бачимо в первісному мистецтві. В Китаї здавна мали поширення картинки, виконані тільки чорною фарбою і лише силуетом. В Європі їх називали - «китайські тіні». Термін «силует» походить від імені французького генерального контролера фінансів Етьєна де Силуета, на якого була зроблена карикатура у вигляді силуетного малюнка. Справжній розквіт мистецтва силуету припав на 18-19 століття. Багато художників створили прекрасні зразки силуетних робіт, серед них: Сидо, Жан Юбер, К. Шмідт, Дуттенгофер, Мюльбах, Антінг, А. Коньовка, Федір Петрович Толстой, Єлизавета Круглікова, Костянтин Сомов, Олександр Миколайович Бенуа, Мстислав Добужинський, Єлизавета Бем, Н. Симонович-Єфімова, Дмитро Ісидорович Мітрохін, Георгій Іванович Нарбут, С. Чехонин, В. Н. Литовський, В. Д. Замирайло, Василь Васильович Гельмерсен. Силуетним малюнком створювали ілюстрації, портрети, малюнки на ширмах, на посуді, силуетні анімації і т. д.. Мистецтво силуету на перший погляд може здатися примітивним і одноманітним, але оволодіти мистецтвом силуету зовсім не так просто, як здається. Необхідні і твердість малюнка, і особливу майстерність композиції, відбір головного, відмова від другорядних деталей, здатність передати простір. Незважаючи на те, що силует лежить в двох вимірах, а не в трьох, - до нього, як не дивно, застосовані закони трьох вимірів: талановитий митець вміє передавати в однотонних чорних плямах і рух, і рельєф, і навіть експресію особи.

Тема 1.2. Матеріали та інструменти для роботи в техніці однотонної та тонально-кольорової плями.

Основою для виконання практичних завдань силуетною плямою в графіці є папір, білий та кольоровий. Матеріалами для зображення служать папір, туш, гуаш, акварель. Інструментами – планшети, пензлі, пера, клей, металеві лінійки, ножі та ножиці для аплікації.

Папір для виконання завдань має мати різні властивості. Властивості паперу визначають її зовнішній вигляд, якість і призначення і ці властивості бувають дуже різними: структурними, геометричними, механічними, оптичними навіть хімічними. До структурних і геометричних властивостей паперу відносять такі параметри, як маса, товщина, гладкість, пухкість, просвіт і пористість. Механічні властивості паперу можна поділити на міцність і деформаційні. Деформаційні властивості проявляються при впливі на матеріал зовнішніх сил і характеризуються тимчасовим або постійним зміною форми або об'єму паперу. Основними показниками оптичних властивостей є: білизна, світлопроникність, прозорість (непрозорість), лиск і колір. Маса (або вага) одного квадратного метра паперу є найбільш поширеним показником, так як більшість паперів продають по масі 1 м². Масу паперу частіше відносять до одиниці площі, ніж до одиниці об'єму (як це роблять по відношенню до інших матеріалів), - адже папір використовують у вигляді листа і площа в даному випадку грає більш важливу роль, ніж обсяг. За прийнятою класифікацією маса 1 м² друкованого паперу може становити від 40 до 250 г. Папери з масою вище 250 г / м² відносяться до картону.

Для виконання вправ та завдань потрібний білий та кольоровий папір масою від 180 до 250 г/м².

Туш чорна (нім. Tusche) - фарба, приготована з сажі. Туш буває рідка, концентрована і суха (у вигляді паличок або плиток). Чорна туш високої якості має густий чорний колір, легко сходить з пера або пензля. Існує також так звана кольорова туш, особливий різновид рідких фарб. Чорна туш у готовому до вживання вигляді є суспензією дрібнодисперсних частинок сажі у воді. Для запобігання розшарування суспензії і закріплення результату застосовуються сполучні речовини, зазвичай шелак або, рідше, желатин. Малюнки, виконані тушу, відрізняються світлостійкістю, так як основний її компонент - сажа - хімічно інертна. Туш - матеріал для малювання пензлем або пером, частіше за інші матеріали використовується в малюнках силуетною плямою.

При малюванні тушшю, крім пензлів, використовуються також пера з різних матеріалів і різних форм. Кожному художнику властиві свої прийоми роботи з тушшю. Техніка виконання силуетною плямою, тушшю, підкреслює контраст з білим або злегка тонованим папером, допомагає створювати цілісність графічного образу.

Гуашеві фарби виготовляються з пігментів і клею з додаванням білил. Домішка білил надає гуаші матову бархатистість, але при висиханні кольору він вибілюється (висвітлюється), що повинен враховувати художник в процесі малювання. За допомогою гуашевих фарб можна перекривати темні тони світлими. Висохле зображення, зроблене гуашю стає злегка світлішим за вологе, що робить складним підбір кольору. Барвистий шар також може бути схильним до утворення тріщин, якщо він накладається занадто товсто. Художні пензлі для роботи силуетною плямою діляться на різновиди залежно від наступних властивостей: форма пензля, розмір пензля, назви і характеристики ворсу, призначення пензлів і особливості роботи з ними. Залежно від форми, пензлі поділяються на 6 основних груп: круглі - волос в металевому капсульі циліндричної форми, плоскі - форма пензля у вигляді лопатки, капсуль спресований з двох сторін, овальні - ті ж плоскі кисті, але волосся у них пов'язаний в пучок таким чином, що кінчик пензля має не прямокутну форму, а овальну, зі звичайною довжиною волоса, з подовженим волосом, з укороченим волосом.

Розмір пензля. Ширина (діаметр) волосяного пучка пензля, а точніше його капсуля, вимірюється в міліметрах і відповідає своїм номером. Тому, щоб було зручніше визначати розмір, все кисті нумеруються. Наприклад, № 1 відповідає товщині в 1 мм. № 2 - двом міліметрів і т. д.

Назви і характеристики волоса. Пензлі щетинні виготовляються зі свинячої щетини. За формою бувають і плоскі і круглі. Волос великий, жорсткий. Пензлі білячі виготовляються з волоса хвоста білки. Волос дуже м'який, тому застосовуються для роботи тушшю, акварельними фарбами та гуашшю. Пензлі колонкові виготовляються з волоса хвоста колонка, відзначаються хорошою еластичністю і пружністю. Колонкові кисті дуже цінуються, але пружність колонкового волоса значно менше, ніж у свинячої щетини, тому для туші, гуаші та акварелі колонкові кисті дуже гарні.

Металеві пера фабричного виробництва покривають плівкою, яка захищає метал від корозії. Перед роботою з новим пером захисний шар необхідно зняти, занурити в спирт, а потім насухо витерти паперовою серветкою або нанести зубну пасту і ретельно протерти, при необхідності змити залишки пасти водою. Під час роботи тушшю, вона засихає на кінчику пера шарами, роблячи його товстішим. Щоб властивості пера не змінилися, засохлу туш потрібно зчищати і під час роботи, і по її завершенню. Протріть або промийте перо водою, насухо витріть і покладіть в коробочку. Щоб перо випадково не ушкодилось, не варто зберігати його на столі або разом з іншими інструментами для малювання. Футляр захистить поверхню пера від подряпин і виходу з ладу.

Для силуетного зображення в техніці аплікації, використовують спеціальні ножі та ножиці. Для роботи потрібні декілька різних ножиць та ножів. Одні ножиці повинні бути середньої довжини із закругленими кінчиками. Ними ріжуть папір. Другі, маленькі з прямими лезами, їх використовують для прорізання внутрішніх деталей і насічок. Ножі краще використовувати зі

скошеними лезами, зрізним кутом заточки. Лінійка. За допомогою лінійки можна не тільки провести рівну лінію, але і рівно відірвати потрібну смужку паперу. Для цього кладуть лінійку до аркушу в потрібному місці так, щоб папір злегка виступала з-під лінійки. Щільно притискають лінійку лівою рукою. Правою рукою беруть аркуш паперу за правий верхній кут і сильним рухом тягнуть лист на себе. Розріз піде уздовж лінійки. Правила роботи з папером

Якщо потрібно розірвати папір на смуги, необхідно враховувати, в якому напрямку в ній розташовуються волокна. Якщо рвати уздовж волокон - розрив буде довгим і досить рівним. А якщо поперек, то довга смужка не вийде. Якщо необхідно наклеїти деталь на рівний лист, клеєм намазують наклеюємо деталь. Якщо ж намазати контур деталі на аркуші-основі, а потім прикласти саму деталь, вона не буде рівною і гладкою, на ній з'являться зморшки і складки. Деталь необхідно міцно притиснути. Для цього використовують чистий аркуш білого паперу і шматочок фланелі. Деталь намазують клеєм, поміщають на лист-основу, злегка притискають в центрі, розправляють і накладають на неї чистий папір. Після цього фланелевою ганчірочкою ретельно пропрасовують деталь від центру до країв. Клей ПВА необхідний для склеювання різних деталей, коли потрібна велика міцність.

Тема 1.3. Особливості графічної композиції силуетною плямою.

Композиція (від лат. Compositio - складання, твір) - побудова художнього твору, обумовлене його змістом, характером і призначенням і багато в чому визначає його сприйняття. Композиція є найважливішим організуючим компонентом художнього твору, ув'язується його окремі елементи в єдине ціле та визначає структуру твору. Композиція організовує взаємне розташування його частин, їх взаємодію, супідрядність відносно один одного і цілого, що, в свою чергу, надає твору єдність, цілісність і завершеність. Говорячи про композицію, не можна не згадати про гармонію і основних законах композиції. Дуже важливим є розуміння гармонії як єдності протилежностей. Єдність має на увазі зв'язок, злагодженість. Єдність протилежностей - це коли одне поняття не може існувати без іншого, протилежного йому. Наприклад: день-ніч. Яскравим прикладом в образотворчому мистецтві є чорно-біла графіка.

Основними образотворчими засобами графіки є лінія, штрих, пляма, світлотінь, фактура. До цих засобів відноситься і фон, тобто тон і колір паперу. Дуже часто художник до чорно-білого зображення додає декілька кольорів.. Залучаючи два-три кольори, рідко більше, графік зайнятий пошуками кожного кольору, найбільш виразного його застосування, враховуючи взаємодію сусідніх кольорів, можливі накладення їх один на одного. Зображення плямою є одним з найвиразніших засобів у графічній композиції Найпростіший варіант чорно-білих композицій - це силует, чорне зображення на білому тлі або біле на чорному. Така графіка двовірна, дуже умовна і лаконічна. Однак крім локально чорної плями в графіці можуть використовуватися і всі відтінки сірого, а також плями різного кольору та

текстури. Зображальна пляма, в сучасному мистецтві, це значно більше, ніж портретний силует або предметна фігура. У виразність зображення може бути закладена не тільки що зображено, але і в якій формі - як зображено. Навіть якщо глядач не знаходить в цих плямах знайомих обрисів, однак він може пов'язати форму плями з певними своїми відчуттями. Які асоціації викликають у нього ті чи інші плями їх композиційний та контекстний зв'язок. За формою силуетна пляма може бути абстрактною, геометричною або зображальною. Геометричні фігури прості для зображення силуетною плямою, одночасно вони виразні і легкі для сприйняття. Саме вони допомагають опануванню основ композиції на початковому етапі навчання. Такі поняття як утворення просторових відносин між зображальною фігурою та тлом композиційного поля, масштабні та пропорційні відношення, , групування фігур і багато інших моментів можливо закріпити практичними вправами та завданнями. Вправи побудовані на предметних зображеннях силуетною плямою дають змогу опанувати поняття двовимірного та тривимірного простору в побудові графічного твору, координат поля та розташування об'єктів у ньому. Композиційні вправи з силуетним зображенням людини формують поняття форми та контр форми у створенні цілісності графічного твору.

2. Практичні завдання.

Завдання 1. Вправи: силуетна композиція з геометричних фігур в квадратному композиційному полі.

Для того щоб сприйняти зображення, потрібно відокремити його як фігуру від фону. Між фігурою та фоном формується певний взаємозв'язок, вирішується, що буде виступати як фігура, а що стане фоном. Фон буде завжди більший за площею ніж фігура, фігура завжди буде тонально, текстурно або кольорово відрізнитися від фону, інакше її не можливо буде сприйняти. З появою зображальної фігури встановлюються певні просторові відношення між фігурою та фоном. Декілька фігур, якщо вони розміщені просторово одна за одною, створюють певне чергування: фігура - фон - фігура - фон - фігура, тобто нижня фігура стає фоном для верхньої фігури. Композиційне поле має двовимірний фізичний простір, але з появою фігури на його полі завжди з'являється в тій чи іншій мірі відчуття простору. Створюється ілюзія що між фігурою та фоном є відстань, а сама фігура знаходиться або в глибині поля, або на площині поля, або, навіть, зверху поля. Ще більш складна просторова ситуація виникає коли в просторі композиційного поля знаходяться декілька фігур.

Методичні вимоги:

Виконати декілька вправ у квадратному форматі композиційного поля розміром 10x10 см. з різними варіантами формальної композиції з геометричних фігур. Геометричними фігурами виступають коло, квадрат та трикутник виконані силуетною плямою. Потрібно візуально проаналізувати

просторові відношення між фігурою та фоном, групами фігур. Виявити як сприймається простір між різними за конфігурацією фігур, їх тональністю та кольором.

Етапи роботи.

1. Позначити композиційне поле 10x10см. на форматі А4, білого або кольорового паперу.
2. Тушшю, гуашшю або аплікацією з кольорового паперу намалювати формальні композиції геометричними фігурами.
3. Візуально проаналізувати різні варіанти просторових відношень виконаних вправ.

Завдання 2. Вправи: силуетна композиція з предметів в квадратному композиційному полі.

До просторових відчуттів відносяться поняття: зліва, справа, зверху, знизу, в глибині, на поверхні і т. д..

Зображення на площині композиційного поля утворює певні просторові відношення між фігурою та фоном, які залежать від розміру фігури відносно поля, її тональності, місцезнаходження, ракурсу і т. п..

Сторони прямокутного композиційного поля та його діагоналі служать координатами для побудови трьохвимірного простору в графічній композиції. Вертикальні сторони композиційного поля формують вертикальний вектор, який співпадає з віссю земного тяжіння, горизонтальні сторони – горизонтальний вектор, який співпадає з горизонтом.

Композиційне поле виступає вікном. Ілюзія глибини – третій вектор, формується зображенням глибини різними способами. Класичним способом побудови глибини простору є лінійна перспектива.

Поверхня аркушу має двовимірний простір. В залежності від того як художник трактує побудову простору, двовимірним чи тривимірним, залежить загальна побудова твору. Двовимірна будова простору в графічній композиції має свої особливості. Відчуття глибини та такі поняття як верх, низ, ліворуч, праворуч втрачають свої значення. Глядач дивиться на композиційне поле зверху, як на план.

Методичні вимоги:

Виконати ряд вправ в квадратному композиційному полі, розміром 10x10 см.. Об'єктами виступають декілька предметів різної форми, наприклад: чайник, чашка, яблуко та двовимірна геометрична фігура квадрат. Задачею вправ є побудова та аналіз просторових конструкцій різних вимірів. Розміщуючи предмети, які самі мають різні просторові виміри, в координатах композиційного поля, студенти створюють варіанти просторових структур з різними просторовими вимірами.

Етапи роботи.

1. Позначити композиційне поле 10x10см. на форматі А4, білого або кольорового паперу.
2. Тушшю, гуашшю або аплікацією з кольорового паперу створити фігуративні композиції однотонною, тональною та кольоровою плямою.
3. Проаналізувати різні варіанти просторових відношень виконаних вправ.

Завдання 3. Вправи: форма та контр форма в силуетній композиції.

Зображення не може існувати окремо від фону. Якщо фігуру, яку ми зображаємо, визначити як “форма”, то фон виступатиме “контрформою”. Форма та контрформа тісно пов’язані між собою. На прикладі силуетного малюнку можна бачити як змінюється конфігурація фону від зміни форми силуетної плями малюнку. Форма та контрформа почергово виступають тим або іншим у зображеннях силуетною плямою . На сприйняття зображальної фігури в цілому впливає як внутрішній так і зовнішній її абрис. Внутрішній її абрис є зовнішнім абрисом контрформи. Форма та контрформа впливає на легкість або складність сприйняття зображальної фігури. Форма та контрформа є двома складовими частинами зображення в цілому.

Методичні вимоги:

Виконати ряд вправ в квадратному композиційному полі, розміром 13x13 см.. Матеріалами та інструментами є білий папір, різноманітні пензлі та чорна туш. Основою для створення композиційних вправ служать натурні накидки та малюнки однотонною силуетною плямою. Задачею вправ є створення композиційних ескізів в яких буде виявлена роль форми та контр форми.

Етапи роботи.

1. Виконати натурні малюнки фігур та груп людей, предметів, рослин однотонною силуетною плямою в форматі А4 .
2. Позначити композиційне поле 13x13см..
3. Виконати декілька варіантів рішення вправ з виявленням форми та контр форми в композиції.
4. Проаналізувати роль форми та контр форми в графічній композиції силуетною плямою.

Завдання 4. Вправи: натурні малюнки людини чорно-білою плямою.

Силуетний малюнок одна з найвиразніших форм графічного зображення.

Сам спосіб зображення виступає як знак, який чітко передає інформацію про межі форми. Малюнок межі між чорним та білим в силуеті є розпізнавальним кодом зображення. Порівняння різних ділянок малюнку меж силуету дає інформацію про деякі деталі та загальну форму. Силуетна зображальна пляма в композиційному полі створює особливі просторові відношення разом з формою та контрформою. Силует може бути виконаний тональною, текстурною або кольоровою плямою. Головне в силуеті це узагальнення зображальної форми об'єкту. Деталі, їх форма, колір, освітлення в силуетному зображенні відсутні. Об'єкти, групи об'єктів - все зливається в суцільну пляму.

В навколишньому середовищі ми спостерігаємо силуетну зображальну пляму у двох випадках: коли бачимо об'єкт проти яскравого світла та коли від нього падає тінь. В кожному випадку тривимірний об'єкт сприймається двовимірною однотонною плямою. Відсутність об'єму, текстури та кольору, інших деталей які відображають форму предмета або людини компенсується максимальною цілісною силуетної форми, яка гармонійно поєднується з двовимірною поверхнею аркуша. Слід зазначити, що малюнок силуетною плямою не є механічним повторенням малюнка тіні або реального силуету. Силуетне зображення потрібно будувати, враховуючи те, як він сприймається в контексті зображення як знака, який має виразну форму та зміст. Надання виразності зображенню силуетною плямою є задачею вправ.

Методичні вимоги:

Малюнки та накидки виконуються чорною тушшю різними пензлями на білому папері в форматі А4. Моделями є студенти курсу, які почергово позують декілька хвилин. Задачею вправ є виконання зображень силуетною плямою з врахуванням особливостей побудови такої форми графічного малюнку. Студенти повинні домогтися виразної форми силуетного малюнку, передати динаміку та пропорції людського тіла. Малюнки людини, груп людей, доповнюються зображеннями предметів інтер'єру, рослин та інших об'єктів.

Етапи роботи.

1. Виконати натурні малюнки силуетною плямою побутових предметів в форматі А4 .
2. Виконати натурні малюнки силуетною плямою флори та фауни в форматі А4 .
3. Виконати натурні малюнки силуетною плямою фігур та груп людей в форматі А4 .
4. Виконати натурні малюнки фігур та груп людей, предметів, рослин однотонною тональною та кольоровою силуетною плямою в форматі А4 .

Завдання 5. Силуетна графічна композиція на задану тему.

Для закріплення практичних навичок в роботі над графічною композицією силуетною плямою пропонується тема «Однокурсники». Саме за цією темою студенти збирають підготовчий матеріал у вигляді різноманітних малюнків та замальовок, спостерігаючи процес свого навчання, спілкування, творчого життя та побуту.

Методичні вимоги:

Робота починається з накопичення матеріалу: знайомства з роботами студентів минулих років навчання, аналізу робіт майстрів, які працювали в графічній техніці силуетного малюнку, натурних малюнків однокурсників. Для виконання композиції треба знайти сюжет (від фр. *sujet* — предмет) — система подій в художньому творі, в ході яких розкриваються характери персонажів і головна ідея. Кількість персонажів від одного до трьох. Більше брати фігур не потрібно. Сюжети можуть бути прості: бесіда, творче спілкування, діалог тощо. Перш ніж починати роботу над композицією в заданому розмірі, потрібно виконати декілька ескізних рішень розміщення фігур у форматі композиційного поля, знайти їх розміри відносно поля, виділити композиційний центр і т. д.. Формат та розміри ескізів – квадрат 13х13 см., розміри композиції «Однокурсники» - 40х40 см.. Матеріал та інструменти: папір, туш, гуаш, різноманітні пензлі.

Етапи роботи.

1. Виконання ескізів у композиційному полі розміром 13х13 см..
2. Виконання композиції «Однокурсники» розміром 40х40 см..
3. Оформлення робіт.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Голлербах Э. Искусство силуэта // Москва. 1922. № 7
2. Э. Голлербах. Силуэты Г .И. Нарбута. Ленинград, Издательство ЛОБ, 1926.
3. Юрченко О. О. Загальний курс композиції, Альбом. Харків, ХДАДМ, 2011.
4. Роботи студентів з методичного фонду кафедри графіки ХДАДМ.
5. Бібліотека ХДАДМ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Елизавета Сергеевна Кругликова. Жизнь и творчество. Сборник. Составитель П. Е. Корнилов — Л.: Художник РСФСР, 1969. — 132 с.
2. Кузнецова Э. В. Фёдор Петрович Толстой. 1783—1873. — М.: Искусство, 1977. — 336 с.
3. Н. Марченко «Тень художника». Статья в книге «Евгений Онегин в силуэтах Гельмерсена», изд. Московский рабочий, 1993.
4. Lotte Reiniger: *Shadow Theatres and Shadow Films*. London, Batsford 1970..
5. СИЛУЭТЫ ХУДОЖНИКА КОНСТАНТИНА СЕВАСТЬЯНОВА
Издательство:Genio Loci. 2011.

Допоміжна:

ІНФОРМАЦІЙНІ (ЕЛЕКТРОННІ) РЕСУРСИ

ДОДАТКИ

Додаток 1. Тезаурус навчальної дисципліни

Додаток 2. Ілюстративний матеріал

ТЕЗАУРУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Додаток 1.

УКРАЇНСЬКА	ENGLISH
1. Акварель	Watercolor
2. Аплікація	Applique
3. Гуаш	Gouache
4. Геометрична фігура	Geometric figure
5. Графіка	Graphics
6. Графічна мова	Graphic language
7. Зображення, образ	Image
8. Експозиція	Exposition
9. Картон	Cardboard
10. Натура	Nature
11. Концепція	Concept
12. Композиція	Composition
13. Контрформа	Counterform
14. Композиційне поле	Composite field

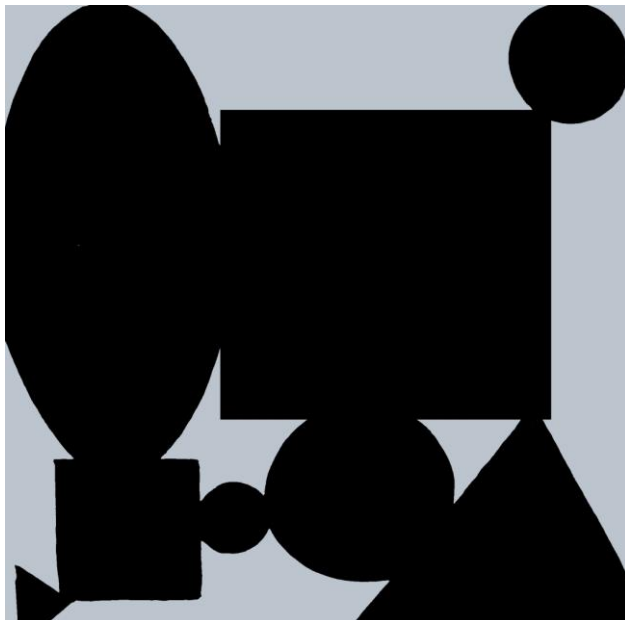
15. Композиційна форма	Compositional form
16. Матеріали	Materials
17. Малюнок	drawing
18. Нюанс	Nuance
19. Пляма	Spot
20. Проект, ескіз	Engraving
21. Простір	Space
22. Папір	Paper
23. Силует	silhouette
24. Чорно-біла пляма	Black and white spot
25. Тонально-кольорова пляма	Tint color spot

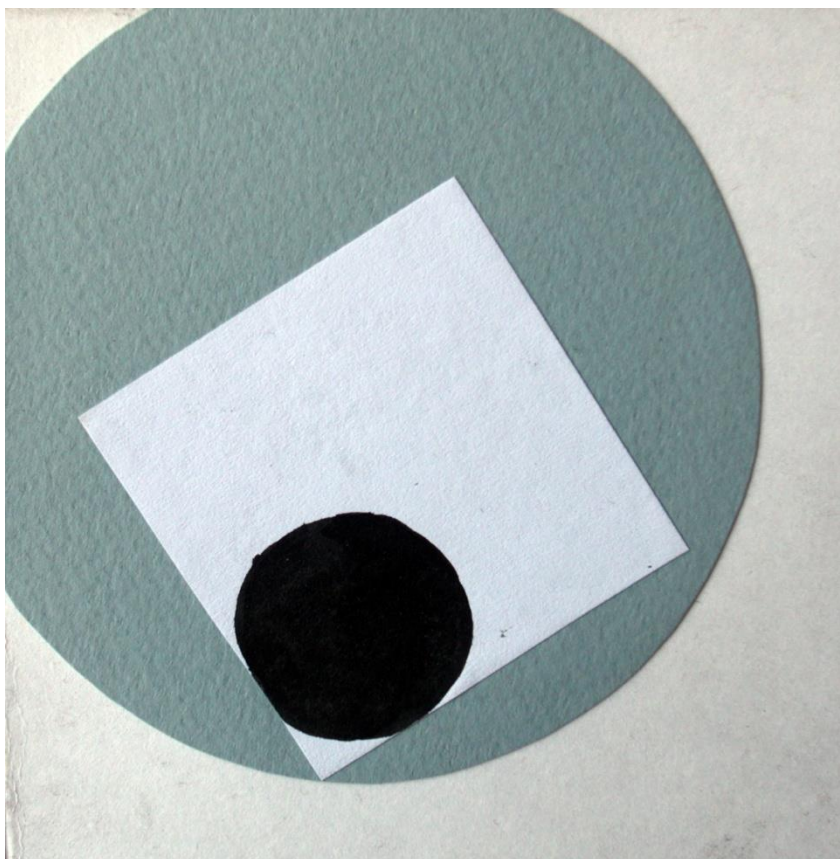
ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ.

Додаток 2.

Роботи студентів першого курсу графіки з методичного фонду кафедри графіки ХДАДМ.

Завдання 1. Вправи: силуетна композиція з геометричних фігур в квадратному композиційному полі.

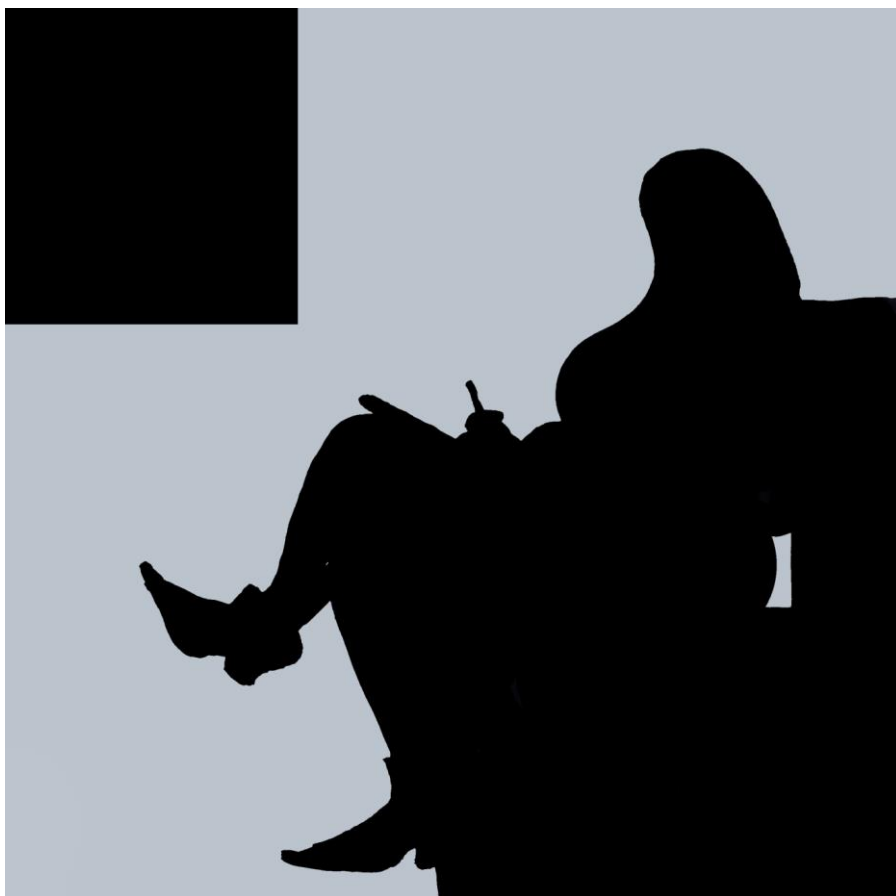

Завдання 2. Вправи: силуетна композиція з предметів в квадратному композиційному полі.

Завдання 3. Вправи: форма та контр форма в силуетній композиції.

Завдання 4. Вправи: натурні малюнки людини чорно-білою плямою.

Завдання 5. Силуетна графічна композиція на задану тему.

